

IV. JURISPRUDENȚĂ

CAUZA CREANGĂ CONTRA ROMÂNIEI

MARIUS VĂCĂRELU

Cauza Creangă contra României¹ este expresia unei tendințe manifestate pregnant după 1990 în dreptul public român: nevoia de rezultate rapide, deși numărul persoanelor implicate în diferitele cauze penale este relativ mare. Celeritatea este un deziderat al procedurilor judiciare, dar nu trebuie ca aceasta să fie asigurată prin încălcarea drepturilor fundamentale ale subiecților de drept.

I. Sub aspect procedural, vom reține că²:

1. La originea cauzei se află Cererea nr. 29.226/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, Sorin Creangă (*reclamantul*), a sesizat Curtea la 4 septembrie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*convenția*).

2. Reclamantul susținea, în special, că lipsirea sa de libertate în data de 16 iulie 2003, între orele 9-22, a fost ilegală, ca și arestarea sa preventivă consecutivă. Acesta a invocat în special art. 5 § 1 din Convenție.

3. La 15 iunie 2010, camera respectivă, compusă din Josep Casadevall, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boățjan M. Zupancic, Ineta Ziemele, Luis Lopez Guerra și Ann Power, judecători, și Santiago Quesada, grefier de secție, a pronunțat hotărârea. Aceasta a declarat în unanimitate cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 5 § 1 din Convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete. Tot în unanimitate, s-a hotărât că a fost încălcat art. 5 § 1 din Convenție în ceea ce privește lipsirea de libertate a reclamantului în data de 16 iulie 2003, între orele 10-22, și arestarea sa la 25 iulie 2003, în urma recursului în anulare; s-a hotărât, de asemenea, că nu a fost

încălcat art. 5 § 1 din Convenție în ceea ce privește motivarea insuficientă a arestării preventive în perioada 16- 18 iulie 2003. Camera a hotărât, de altfel, că statul pârât trebuie să plătească reclamantului 8.000 de euro (EUR) pentru prejudiciul moral și 500 EUR pentru cheltuielile de judecată.

4. La 3 septembrie 2010, Guvernul a solicitat trimiterea cauzei în fața Marii Camere (art. 43 din Convenție).

5. La 22 noiembrie 2010, un colegiu al Marii Camere a decis admiterea cererii (art. 73 din regulament).

6. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus observații scrise suplimentare (art. 59 § 1 din regulament).

7. La 30 martie 2011 a avut loc o ședință publică la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg (art. 59 § 3 din regulament).

II. În fapt, vom reține că versiunile furnizate de către părțile aflate în conflict judiciar nu au corespuns, după cum urmează:

I. Circumstanțele cauzei

8. Reclamantul s-a născut în 1956 și locuiește în București.

9. În 1985 a devenit agent al Poliției Capitalei, iar în 1995 ofițer de poliție judiciară în cadrul Secției 5 de Poliție din București.

A. Împrejurările primei arestări preventive a reclamantului

1. Versiunea reclamantului

10. În formularul cererii sale, reclamantul afirmă că, la 16 iulie 2003, a fost informat de superiorul său ierarhic că trebuia să se prezinte la sediul Parchetului Național Anticorupție (PNA) pentru interogatoriu.

În observațiile scrise adresate Marii Camere la 10 februarie 2011, reclamantul afirmă că, în data de 15 iulie 2003, în jurul orei 17, în timp ce se afla în concediu, un coleg de la

* conf. dr. SNSPA.

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 613 din 2012.

² Pentru simplificarea lecturii, au fost numerotate doar aspectele evidențiate; pentru textul integral, vezi decizia publicată în Monitorul Oficial al României, partea I.

Secția 5 de Poliție din București l-a informat la telefon că trebuia să se prezinte a doua zi la PNA, fără a oferi alte precizări.

11. La 16 iulie 2003, în jurul orei 8,45, reclamantul ar fi întâlnit 25 de colegi în curtea sediului PNA. Ulterior, în jurul orei 9, li s-ar fi solicitat tuturor să intre în sediu. La intrare, un agent de poliție ar fi notat datele reclamantului și ale colegilor săi într-un registru de acces.

12. Reclamantul și colegii săi ar fi fost conduși într-o sală de ședință aflată la parterul clădirii. În scurt timp, procurorul militar V.D. ar fi intrat și le-ar fi cerut să dea declarații scrise cu privire la împrejurările în care au cunoscut 3 persoane, I.D., S.B. și M.I. Procurorul ar fi părăsit apoi sala și ar fi revenit în jur de 9,30-9,40 pentru a lua declarațiile. După ce l-a citit, ar fi început să îi amenințe pe reclamant și colegii săi cu arestarea preventivă. Apoi ar fi ieșit din nou din sală. 4 sau 5 jandarmi mascați și înarmați ar fi intrat în sală. Reclamantul și colegii săi ar fi fost rugați de unul dintre jandarmi să scoată telefoanele mobile și să le pună pe o masă aflată lângă un alt jandarm. Aceștia ar fi fost informați, de asemenea, că aveau voie să iasă din sală pentru a merge la toaletă sau a fuma o țigară, dar numai pe rând și însoțiți de un jandarm înarmat.

13. În jurul orei 15, reclamantul și colegii săi au cerut permisiunea de a ieși din sală pentru a lua apă și mâncare. După ce a obținut acordul procurorului, un jandarm a strâns bani de la agenții de poliție și s-a dus să cumpere proviziile cerute.

14. În tot acest timp, reclamantul nu ar fi beneficiat de asistența unui avocat, ales sau numit din oficiu. Nu ar fi putut contacta pe nimeni în exterior.

15. În formularea cererii, reclamantul afirmă că a reușit să contacteze un avocat în jurul orei 20.

În observațiile sale scrise depuse în fața Marii Camere, reclamantul afirmă că, în jurul orei 23, a fost condus, împreună cu un coleg, în biroul procurorului, aflat la primul etaj, unde s-ar fi găsit procurorul, un alt bărbat și două femei. Procurorul i-ar fi sugerat să declare că ofițerii din conducerea Secției 5 Poliție din București erau vinovați de corupție. Acesta ar fi adăugat că, în schimb, nu va fi arestat preventiv

și își va putea revedea familia în curând. Reclamantul ar fi solicitat asistența unui avocat ales. Procurorul i-ar fi răspuns că cele două femei prezente erau avocate numite din oficiu și l-ar fi invitat să aleagă una care să îl asiste. Reclamantul s-ar fi opus. Potrivit acestuia, procurorul ar fi început să îi „vorbească urât” și să îl amenințe spunându-i că dacă nu cooperează va fi arestat preventiv cu interdicția de a primi vizita familiei. Reclamantul ar fi fost condus afară din birou de un jandarm, care ar fi primit ordinul de a-i interzice să vorbească cu alte persoane și să meargă la toaletă fără permisiunea procurorului.

În audierea publică din 30 martie 2011, reclamantul a afirmat că, la o oră neprecizată, familia sa, care știa că el trebuie să se prezinte la acea dată la PNA de unde nu s-a mai întors acasă, l-a contactat pe avocatul C.N., care l-ar fi rugat pe colegul său, S. Cus, să îl asiste pe reclamant în fața parchetului. S. Cus ar fi sosit la ora 22 și ar fi avut atunci posibilitatea de a se întâlni cu reclamantul.

16. La 17 iulie 2003, în jur de 1.15-1.30, reclamantul ar fi fost dus din nou în biroul procurorului. Acesta din urmă ar fi completat un formular tipizat menționând acuzațiile împotriva sa și i-ar fi citit actul. Drept răspuns, reclamantul ar fi afirmat că nu recunoștea faptele care i se imputau și că își menținea declarația inițială. În prezența unei avocate din oficiu, Av. M.S. ar fi semnat formularul. Procurorul i-ar fi notificat totodată mandatul de arestare preventivă, care a fost emis pe numele său la 16 iulie 2003, precizând că arestarea sa a fost dispusă pe o durată de 3 zile, respectiv 16-18 iulie 2003.

17. În jurul orei 1.40, procurorul l-ar fi informat pe reclamant, în prezența avocatului ales, S. Cus, de mandatul de arestare preventivă emis pe numele său. Acesta i-ar fi prezentat, de asemenea, probele acuzării care justificau măsura, și anume declarațiile colegilor săi. Mandatul ar fi fost emis în temeiul art. 148 alin. 1 lit. h) din Codul de procedură penală. Făcând trimitere la textele de lege relevante, procurorul ar fi subliniat că faptele imputate reclamantului reuneau elementele constitutive ale infracțiunilor de asociere pentru săvârșirea de infracțiuni, de luare de mită și de complicitate la

furt calificat. Partea relevantă a mandatului este redactat după cum urmează:

„Într-una din zilele anilor 1999 sau 2000, dată ce urmează a fi stabilită ulterior, [reclamantul] împreună cu mai mulți colegi din secția 5 au surprins mai multe persoane ce transportau peste 2 tone benzină sustrase din conducte, împrejurare în care au pretins și primit suma de 20.000.000 lei, pentru a nu le întocmi dosar penal și a-i lăsa să își continue activitatea infracțională.

Săvârșirea faptei penale de către învinuit/inculpat rezultă din următoarele probe:

- declarații martori;
- procese-verbale de confruntare;
- declarații inculpați;
- înregistrări audio;
- planșe foto;
- proces-verbal recunoaștere după

fotografii.

Având în vedere că în cauză sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 148 alin. 1 lit. h) C. proc. pen., în sensul ca pedeapsa prevăzută de lege este cuprinsă între 4 și 18 ani închisoare, iar punerea sa în libertate prezintă pericol pentru ordinea publică și pentru buna desfășurare a cercetărilor din prezenta cauză penală, având în vedere calitatea de polițist a inculpatului de care se poate prevala în eventuala influențare a persoanelor ce urmează a fi audiate în cauză.

În baza art. 136 alin. 5, art. 146 alin. 1, art. 148 alin. 1 lit. h), art. 149¹, art. 151 C. proc. pen., [procurorul] dispune:

(1) Arestarea preventivă provizorie a învinuitului/inculpatului [...] pe o durată de 3 zile.

(2) Conform art. 146 alin. 3 și art. 149¹ alin. 3 C. proc. pen., durata menționată la primul punct este cuprinsă între 16 iulie 2003, ora 22, și 18 iulie 2003, ora 22.

(3) Un mandat de arestare preventivă provizorie va fi întocmit [...] cu începere din 16 iulie 2003 [...].”

18. În jurul orei 2,30, reclamantul ar fi fost condus într-o sală de la subsolul clădirii, unde se aflau alți 13 colegi. La scurt timp, reclamantul ar fi fost transferat la Penitenciarul Rahova.

2. Versiunea Guvernului

19. În toamna anului 2002, PNA ar fi primit sesizări privind furturile de produse petroliere din conductele societății „Petrotrans” - S.A., în vecinătatea municipiului București, comise în strânsă colaborare cu jandarmii și agenții de poliție. În urma audierii mai multor persoane la 9 și 11 iulie 2003 și a **identificării fotografice, ar fi reieșit că reclamantul era implicat în operațiune. Procurorul V.D., însărcinat cu cazul, ar fi decis citarea a aproximativ 50 de persoane pentru a depune mărturie la 16 iulie 2003.**

20. La 15 iulie 2003, reclamantul, precum și 16 colegi de poliție ar fi fost citați la locul de muncă (Secția 5 Poliție din București) pentru a apărea în fața PNA ca să dea declarații în legătură cu respectiva anchetă penală. Totodată, șeful Direcției Generale de Poliție Sector 1 București ar fi fost informat în acest sens pentru a-l preveni asupra absenței polițiștilor a două zi și pentru a asigura prezența acestora la parchet.

21. A două zi dimineața, la ora 9, reclamantul și colegii săi s-ar fi prezentat la sediul PNA. Procurorul militar V.D. i-ar fi primit într-o sală aflată la parterul clădirii și i-ar fi informat că vor fi interogați în cadrul actelor premergătoare cu privire la implicarea lor în sustragerea frauduloasă de produse petroliere din oleoducte. Toți agenții de poliție ar fi negat verbal orice implicare în această activitate, dar ar fi consimțit să dea o declarație scrisă în acest sens. În consecință, ar fi primit un chestionar cu 10 întrebări la care au răspuns pe coli albe. În acest interval, procurorul ar fi ieșit din sală și s-ar fi dus în biroul său de la primul etaj al clădirii pentru a continua actele de procedură în privința altor persoane implicate în cauză.

22. Pe la ora 12, pe când agenții terminaseră de scris declarațiile, procurorul ar fi revenit în sala și i-ar fi informat că, printr-o decizie din aceeași dată, ar fi început urmărirea penală împotriva a 10 dintre ei, inclusiv reclamantul, pentru luare de mită, complicitate la furt calificat și asociere pentru săvârșirea de infracțiuni. Ceilalți 7 agenți ar fi fost lăsați să părăsească sediul parchetului.

23. Procurorul ar fi solicitat celor 10 agenți de poliție să dea o nouă depoziție și să fie confrunțați cu alte persoane. Acesta i-ar mai fi

informai că aveau dreptul de a fi asistați de avocați aleși. Unii agenți au contactat avocați în timp ce, pentru alții, inclusiv reclamantul, parchetul ar fi făcut apel la Baroul București pentru a li se asigura avocați numiți din oficiu.

24. Reclamantul ar fi așteptat de bunăvoie la sediul PNA pentru clarificarea situației sale juridice. Nu ar fi fost obligat să rămână acolo, fiind liber să părăsească sediul în orice moment, de exemplu, pentru a cumpăra apă sau țigări; de altfel, 2 polițiști, A.A. și G.C., ar fi plecat în aceeași zi și fără să se mai întoarcă.

25. Reclamantul nu ar fi fost supravegheat sau păzit niciodată. Jandarmii ar fi fost prezenți la sediul PNA la acea dată doar pentru a asigura menținerea ordinii. De altfel, nu ar fi existat nicio intrare separată sau încăpere specială pentru persoanele împotriva cărora se luase măsura reținerii sau arestării preventive.

26. În jur orelor 13-14, după sosirea la sediul PNA a avocaților aleși (pentru 5 agenți de poliție) sau numiți din oficiu, procurorul a început audierea agenților pe rând. Audierea a durat 3-4 ore.

27. La o oră neprecizată, în timpul audierii sale, reclamantul, asistat de avocatul din oficiu M.S., ar fi completat declarația inițială făcută pe coală albă, confirmând că era coleg cu polițiștii CD. și M.G.M. și că avea relații normale cu aceștia. Cu această ocazie, procurorul ar fi completat pe hârtie că prima declarație fusese făcută la ora 10.

28. La o oră neprecizată, reclamantul ar fi dat o nouă declarație în prezența avocatului din oficiu, de data aceasta pe un formular tipizat cu mențiunea „învinuit/inculpat”. Din acest formular ar fi reieșit că reclamantul fusese informat despre faptele de care era acuzat și încadrarea lor juridică, precum și despre drepturile sale procedurale. În acest sens, s-ar fi întocmit un proces-verbal semnat de procuror, reclamant și avocatul din oficiu.

29. Procurorul ar fi efectuat apoi mai multe confruntări între învinuiți, inculpați și martori.

30. La ora 22, printr-o ordonanță de punere în mișcare a acțiunii penale, procurorul ar fi acuzat mai mulți agenți de poliție, printre care și reclamantul, de săvârșirea infracțiunilor

de luare de mită, complicitate la furt calificat și asociere pentru săvârșirea de infracțiuni.

31. La aceeași oră, procurorul ar fi emis o ordonanță de arestare preventivă pe numele reclamantului. Mandatul de arestare preventivă ar fi fost emis și comunicat reclamantului la o oră neprecizată. În noaptea de 16/17 iulie 2003, reclamantul ar fi fost transferat la Penitenciarul Rahova.

32. Guvernul a comunicat faptul că registrele de intrare și ieșire din sediul PNA în 2003 au fost distruse cu mult timp înainte de comunicarea prezentei cereri, la 19 februarie 2009, termenul de păstrare fiind, conform normelor în vigoare, de 3 - 5 ani.

B. Punerea în libertate a reclamantului

33. La 17 iulie 2003, în temeiul art. 148 alin. 1 lit. c), d) și h) din Codul de procedură penală, PNA a solicitat Tribunalului Militar București prelungirea cu 27 de zile a arestării preventive a reclamantului și a celor 13 coinalpați, cu începere din 19 iulie 2003.

34. La 18 iulie 2003, ora 10, reclamantul a fost adus în fața instanței. Conform susținerilor acestuia, avocatul său nu a avut acces la dosar decât în momentul în care parchetul susținea cererea de prelungire a arestării preventive. Tribunalul militară dispus transferarea cauzei la curtea militară de apel care era competentă, având în vedere gradul militar al unuia dintre coinalpați.

35. Prin încheierea pronunțată la aceeași dată în camera de consiliu, curtea militară de apel, în complet format dintr-un singur judecător, a admis cererea parchetului și a prelungit cu 27 de zile arestarea preventivă a reclamantului și a celorlalți coinalpați.

36. Curtea militară de apel a reținut că din probele depuse la dosar reieșea că existau indicii conform cărora inculpații ar fi comis infracțiuni de asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni, de luare de mită, de complicitate la furt calificat și de instigare la mărturie mincinoasă. Instanța a considerat că arestarea preventivă a inculpaților era necesară din motive de ordine publică, subliniind că aceștia puteau influența martorii și că încercaseră să se sustragă urmării penale și executării pedepsei.

Aceasta a notat, în cele din urmă, că era necesar să se ia în considerare, de asemenea, complexitatea cauzei, numărul mare de inculpați și dificultatea identificării probelor.

37. La aceeași dată, a fost emis un mandat de arestare preventivă pe numele reclamantului identic cu mandatul emis în data de 16 iulie 2003.

38. Reclamantul și ceilalți coinculpați au formulat recurs împotriva acestei decizii, susținând că respectivul complet de judecată ce pronunțase hotărârea nu fusese constituit în mod legal. Parchetul a invocat, de asemenea, constituirea nelegală a completului de judecată.

39. Prin hotărârea definitivă pronunțată la 21 iulie 2003, Curtea Supremă de Justiție a admis recursul, a casat hotărârea și a dispus punerea în libertate a reclamantului și a celorlalți coinculpați. Curtea supremă a apreciat că, pentru a asigura o mai mare transparență în lupta împotriva corupției, Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției a adus modificări aplicabile imediat dispozițiilor procedurale prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție. Astfel, art. 29 alin. (1) și (2) din Legea nr. 78/2000 prevede că un complet de judecată ce se pronunță în primă instanță asupra infracțiunilor prevăzute de această lege trebuie să fie alcătuit din 2 judecători.

40. Motivarea hotărârii nu a fost comunicată reclamantului.

41. Reclamantul a fost pus în libertate în aceeași zi.

III. Ulterior, Procurorul general al României formulează recurs în anulare împotriva deciziei de punere în libertate:

42. La o dată neprecizată, procurorul general al României a formulat, în fața Curții Supreme de Justiție, recurs în anulare împotriva hotărârii definitive din 21 iulie 2003. Acesta a considerat că, în interpretarea dreptului intern, Curtea supremă comisese grave erori de drept, având drept consecință soluționarea greșită a litigiului.

42. Reclamantul susține că nu a luat cunoștință decât la 24 iulie 2003, prin intermediul presei, de existența recursului în anulare și de fixarea datei ședinței de judecată pentru 25 iulie 2003.

43. La această dată, la ora 9,30, reclamantul s-a prezentat la ședința de judecată însoțit de 2 avocați care au solicitat amânarea cauzei întrucât clientului său nu i-au fost comunicate motivarea hotărârii din 21 iulie 2003 și cererea de recurs în anulare. Curtea Supremă de Justiție a admis cererea și, invocând caracterul urgent al cauzei, a amânat-o pentru ora 12,30.

44. La reluarea dezbaterilor, reclamantul a susținut că hotărârea definitivă din 21 iulie 2003 nu putea să facă decât obiectul unui recurs în interesul legii, nu al unui recurs în anulare, și că nu existau motive întemeiate care să justifice arestarea sa preventivă.

45. Prin hotărârea definitivă pronunțată la 25 iulie 2003, Curtea Supremă de Justiție, în complet de 9 judecători, a admis recursul în anulare, a casat hotărârea din 21 iulie 2003 și, pe fond, a respins acțiunea reclamantului motivând că hotărârea a interpretat greșit art. 29 alin. (1) și (2) din Legea nr. 78/2000. Aceasta a considerat că aplicarea modificărilor aduse Legii nr. 78/2000 și Codului de procedură penală conduce la concluzia că voința legiuitorului este aceea de a asigura o reglementare unică pentru cazul arestării preventive, în sensul ca aceasta să fie dispusă în cameră de consiliu de un complet format dintr-un singur judecător, indiferent de natura infracțiunii.

46. Curtea Supremă de Justiție a considerat, de asemenea, că reieșea din probele depuse la dosar că arestarea preventivă a inculpaților era justificată, întrucât existau informații suficiente care să ducă la concluzia că fiecare dintre inculpați ar fi putut comite faptele de care erau acuzați.

47. La 25 iulie 2003, reclamantul a fost arestat preventiv.

48. Prin încheierea din 29 iunie 2009, confirmată la 2 iulie 2004 de curtea militară de apel, tribunalul militar teritorial a dispus punerea în libertate a reclamantului, înlocuind măsura arestării preventive cu interdicția de a

părăsi țara.

49. Prin hotărârea pronunțată la 22 iulie 2010, Curtea de Apel București l-a condamnat pe reclamant la o pedeapsă de 3 ani de închisoare cu suspendare pentru luare de mită (art. 254 alin. 2 din Codul de procedură penală coroborat cu art. 7 din Legea nr. 78/2000) și favorizarea infractorului (art. 264 din Codul penal). Prin aceeași hotărâre, M.T. și G.S., ale căror mărturii au fost prezentate de reclamant, au fost condamnați la 2 și, respectiv, 5 ani de închisoare pentru luare de mită și asociere pentru săvârșirea de infracțiuni, respectiv pentru luare de mită și favorizarea infractorului.

IV. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale relevante, dintre care vom reține doar două decizii ale Curții Constituționale:

50. Referitor la actele premergătoare, organul de urmărire penală nu are obligația de a asigura în acest stadiu persoanei vizate, care acum are calitate de „făptuitor”, asistența unui avocat în cursul măsurilor luate în această perioadă. Această obligație nu se naște decât ulterior începerii urmăririi penale în cursul căreia persoana respectivă primește calitatea de învinuit sau inculpat (deciziile nr. 2.501 din 14 aprilie 2005 și nr. 3.637 din 7 iunie 2006 ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală). În faza actelor premergătoare, autoritățile nu efectuează acte de urmărire penală, ci doar iau măsuri care nu necesită un act juridic propriu-zis (Decizia nr. 5.532 din 26 septembrie 2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală). Probele administrate în această fază, precum declarațiile de martori, audierea inculpatului sau expertiza judiciară, sunt lovite de nulitate (Decizia nr. 806/2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală).

Curtea Constituțională a confirmat în mai multe rânduri că organul de urmărire penală nu are obligația de a asigura asistența unui avocat în cadrul măsurilor luate în faza actelor premergătoare, motivând că în această fază nu poate fi administrată nicio probă susceptibilă de a fi utilizată în cursul procesului penal ulterior (deciziile nr. 141/1999, 210/2000 și 582/2005).

În schimb, s-a abținut să se pronunțe asupra practicii autorităților constând în efectuarea unor acte premergătoare în cursul urmăririi penale, considerând că aceasta reprezintă o problemă de aplicare a legii penale, care nu intră sub incidența contenciosului constituțional (Decizia nr. 113/2003).

V. Din punct de vedere procedural, mai întâi s-a judecat speța în fața Marii Camere, care a reținut o încălcare de procedură din partea Guvernului României, care a ridicat o excepție mai târziu decât era permis de dispozițiile procesuale, astfel încât a decăzut din dreptul de a o mai invoca.

Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5 § 1 din Convenție în raport cu lipsirea de libertate a reclamantului în data de 16 iulie 2003, de la ora 9 până la ora 22, hotărârea Camerei precizează și decide că:

51. În hotărârea din 15 iunie 2010, Camera a reamintit că, având în vedere vulnerabilitatea deosebită a persoanelor aflate sub controlul exclusiv al agenților statului, procedura prevăzută de Convenție nu presupune întotdeauna o aplicare riguroasă a principiului *affirmanti incumbit probatio* (proba îi revine celui ce afirmă).

52. În baza elementelor prezentate la vremea respectivă de către părți, Camera a constatat că reclamantul s-a prezentat la sediul PNA la 16 iulie 2003 și că a dat declarații în jurul orei 10, apoi al orei 20. Aceasta a precizat că, deși prima declarație nu menționa dacă reclamantul era audiat în calitate de persoană urmărită penal, acesta din urmă fusese informat la momentul celei de-a doua declarații că era învinuit de comiterea mai multor infracțiuni. Aceasta a observat, de asemenea, că Guvernul nu a comunicat niciun element concret referitor la poziția autorităților în privința situației reclamantului în data de 16 iulie 2003. Astfel, nu a fost pus la dispoziția Curții niciun înscris care să ajute la stabilirea faptului dacă reclamantul părăsise ori nu sediul parchetului, înscris obținut, de exemplu, prin consemnarea datelor privind persoanele care intră și ies din sediul instituției, sau a demersurilor făcute de autorități pentru a-l informa pe reclamant dacă putea părăsi sediul parchetului. Camera a

subliniat apoi că la aceeași dată parchetul a început urmărirea penală împotriva reclamantului și că în timpul serii a dispus arestarea preventivă a acestuia. Desfășurarea evenimentelor acelei zile, astfel cum reiese din dosar - interogatoriu, începerea urmăririi penale, un al doilea interogatoriu în calitate de inculpat, arestarea preventivă - au condus-o la concluzia că reclamantul a rămas la sediul parchetului pe tot parcursul zilei și că nu i-a fost permis să îl părăsească. În contextul tuturor acestor elemente, Camera a concluzionat că în data de 16 iulie 2003, de la ora 10,00 până la ora 22,00, reclamantul a fost lipsit de libertate.

53. Referitor la compatibilitatea acestei lipsiri de libertate cu art. 5 § 1 din Convenție, Camera a observat că dreptul român prevedea la vremea faptelor două măsuri preventive privative de libertate, și anume reținerea pe o durată de 24 de ore și arestarea preventivă. În speță, niciun mandat de reținere nu a fost emis împotriva reclamantului. Camera a mai subliniat că prin ordonanța din 16 iulie 2003 procurorul a dispus arestarea preventivă provizorie a reclamantului pe o durată de 3 zile. Însă perioada indicată în mod expres în ordonanță, și anume de la 16 iulie 2003 ora 22 până la 18 iulie 2003 ora 22, nu reprezintă de fapt decât două zile de arestare preventivă. Camera a observat, în această privință, că, fiind emis în temeiul ordonanței procurorului în conformitate cu dreptul intern, mandatul de arestare putea acoperi numai aceeași perioadă ca cea prevăzută în ordonanță. În speță, chiar dacă nu indica ora începând de la care măsura devenea efectivă, mandatul nu putea constitui temei legal pentru perioada precedentă, nemenționată în ordonanță.

54. În consecință, Camera a considerat că lipsirea de libertate a reclamantului în data 16 iulie 2003, între orele 10 și 22, nu avea temei legal în dreptul intern și că, prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 1 din Convenție.

VI. Curtea a motivat decizia sa, reținând mai multe aspecte. Interesante sunt, sub aspectul procedurii în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene, dezbaterile privind sarcina probei, precum și cele relativ la situația în care o persoană aflată la audieri în sediului unui organ de urmărire penală se constituie în privare de

libertate în mod nelegal.

De aceea, există două opinii ale judecătorilor care își exprimă rezervele și ezitățile asupra calificărilor stabilite de către majoritatea membrilor CJUE.

C. Motivarea Curții

1. Principii generale

55. Curtea amintește că art. 5 din Convenție consacră un drept fundamental, protejarea oricărei persoane împotriva atingerilor de natură arbitrară ale statului aduse libertății sale. Prin proclamarea „dreptului la libertate”, art. 5 § 1 se referă la libertatea fizică a persoanei; el are drept scop să garanteze că nimeni nu este privat de aceasta în mod arbitrar. Acesta nu vizează simplele restrângeri ale libertății de circulație, care intră sub incidența art. 2 din Protocolul nr. 4. Curtea reamintește totodată că art. 5 § 1 precizează explicit că garanțiile pe care le consacră se aplică pentru „orice persoană”. Lit. a)-f) ale paragrafului 1 al art. 5 conțin o listă exhaustivă a motivelor pentru care o persoană poate fi lipsită de libertate; o asemenea măsură nu este legală dacă nu corespunde unuia dintre aceste motive. Mai mult, în privința „legalității” unei arestări, inclusiv respectarea „căilor legale”, convenția face trimitere, în principal, la legislația națională și consacră obligația de a respecta normele de fond, precum și normele de procedură ale acesteia. Cu toate acestea, respectarea legislației naționale nu este suficientă: art. 5 § 1 cere în plus conformitatea oricărei lipsiri de libertate cu scopul de a apăra persoana împotriva arbitrariului. Există un principiu fundamental conform căruia nicio detenție arbitrară nu poate fi compatibilă cu art. 5 § 1, iar noțiunea „arbitrară” pe care o prevede art. 5 § 1 nu se limitează la lipsa conformității cu dreptul intern, astfel încât o lipsire de libertate poate fi legală potrivit legislației interne și totodată arbitrară, deci contrară Convenției [a se vedea, printre alte hotărâri. *Guzzardi împotriva Italiei*, 6 noiembrie 1980, pct. 92, seria Anr. 39, și *A. și alții împotriva Regatului Unit (MC)*, nr. 3.455/05, pct. 162- 164, 19 februarie 2009].

2. Aplicare în cauza de față

a) Cu privire la perioada care trebuie luată în considerare

56. În primul rând, Curtea consideră necesar să stabilească perioada care trebuie luată în considerare. În această privință, trebuie examinate două chestiuni diferite: începutul perioadei și finalul acesteia.

b) Cu privire la sarcina probei pretensei lipsiri de libertate

57. Curtea reamintește că, la aprecierea mijloacelor de probă, ea reține criteriul probei „dincolo de orice îndoială rezonabilă”. Totuși, nu a avut niciodată drept obiectiv să adopte demersul sistemelor juridice naționale care aplică acest criteriu. Curtea nu are obligația să se pronunțe cu privire la vinovăție din perspectiva dreptului penal sau cu privire la răspunderea civilă, ci cu privire la răspunderea statelor contractante în raport cu convenția. Caracterul specific al sarcinii pe care i-o atribuie art. 19 din Convenție - a asigura respectarea angajamentelor care decurg pentru înaltele părți contractante constând în recunoașterea drepturilor fundamentale consacrate de acest instrument - îi condiționează modul de abordare a probelor administrate. În cadrul procedurii din fața Curții nu există niciun obstacol procedural în calea admisibilității mijloacelor de probă și nici formule predefinite aplicabile aprecierii acestora. Curtea adoptă concluziile care, în opinia sa, sunt susținute de o evaluare independentă a tuturor mijloacelor de probă, inclusiv deducțiile pe care le poate face din fapte și observațiile părților, în conformitate cu jurisprudența sa constantă, proba poate reieși dintr-o serie de indicii sau din prezumții necontestate, suficient de serioase, precise și concordante. În plus, gradul de convingere necesar pentru a ajunge la o concluzie specifică și, în această privință, repartizarea sarcinii probei sunt legate intrinsec de caracterul specific al faptelor, de natura acuzației formulate și de dreptul convențional respectiv. De asemenea, Curtea acordă atenție gravității unei constatări potrivit căreia un stat contractant a încălcat drepturi fundamentale [*Natchova și alții împotriva Bulgariei* (MC), nr. 43.577/98 și 43.579/98, pct. 147, CEDO 2005-VII].

58. În plus, Curtea subserie la raționamentul Camerei, conform căruia procedura prevăzută de Convenție nu se pretează întotdeauna unei aplicări stricte a

principiului repartizării sarcinii probei *affirmanti incumbit probatio*. Astfel, aceasta reamintește jurisprudența sa, conform căreia, din perspectiva art. 2 și 3 din Convenție, atunci când evenimentele în cauză sunt cunoscute în exclusivitate de către autorități, cum este cazul persoanelor aflate în stare privativă de libertate sub controlul lor, orice rană sau deces care survine în această perioadă de detenție conduce la solide prezumții de fapt. Sarcina probei revine în acest caz autorităților, care trebuie să ofere o explicație satisfăcătoare și convingătoare [a se vedea *Salman împotriva Turciei* (MC), nr. 21.986/93, pct. 100, CEDO 2000-VII, *Qakici împotriva Turciei* (MC), nr. 23.657/94, pct. 85, CEDO 1999-IV, și *Rupă împotriva României* (nr. 1), nr. 58.478/00, pct. 97, 16 decembrie 2008]. Curtea a stabilit deja că aceste considerente sunt valabile și în cazul disparițiilor, examinate din perspectiva art. 5 din Convenție, atunci când, chiar dacă nu s-a dovedit că o persoană a fost arestată de către autorități, se poate stabili că aceasta a fost citată oficial de către autorități, a intrat într-un sediu al acestora și nu a mai fost văzută de atunci. În asemenea situație, Guvernului îi revine sarcina de a oferi o explicație plauzibilă și satisfăcătoare a evenimentelor petrecute în sediul respectiv și de a demonstra că persoana în cauză nu a fost reținută de autorități, ci a părăsit sediul fără a fi în consecință privată de libertate [*Tamș și alții împotriva Turciei*, nr. 65.899/01, pct. 160, CEDO 2005-VIII, și *Youssouпова și Zaourbekov împotriva Rusiei*, nr. 22.057/02, pct. 52, 9 octombrie 2008). Pe de altă parte, Curtea reamintește că, tot în contextul unui capăt de cerere întemeiat pe art. 5 § 1 din Convenție, a cerut să îi fie prezentate indicii concordante înainte ca sarcina probei să fie transferată Guvernului pârât [*Ocalan împotriva Turciei* (MC), nr. 46.221/99, pct. 90, CEDO 2005-IV].

59. Curtea consideră că aceste principii se aplică și în prezenta cauză, cu condiția ca reclamantul să prezinte indicii *prima facie* concordante, de natură să demonstreze că a fost într-adevăr sub controlul exclusiv al autorităților la data faptelor, respectiv că a fost citat oficial de către autorități și a intrat într-un sediu al acestora. Dacă această condiție este

îndeplinită, Curtea va putea considera că persoana în cauză nu a fost liberă să plece, în special în cazul în care măsuri de cercetare erau în curs de executare. În consecință, Curtea poate obliga Guvernul să prezinte un raport detaliat pe ore asupra evenimentelor petrecute în sediile respective și să dea explicații privind timpul petrecut de reclamant acolo. Guvernul trebuie să prezinte probe satisfăcătoare și convingătoare în sprijinul versiunii sale asupra faptelor, fără de care Curtea va putea ajunge la concluzia temeiniciei afirmațiilor reclamantului.

c) Cu privire la lipsirea de libertate

60. Curtea reamintește că, pentru a determina dacă un individ este „lipsit de libertate” în sensul art. 5, se pleacă de la situația concretă și se ia în considerare un ansamblu de criterii cum ar fi tipul, durata, efectele și modalitățile de executare ale măsurii în cauză [*Guzzardi împotriva Italiei*, 6 noiembrie 1980, pct. 92, seria A. nr. 39, și *Mogoș împotriva României* (decizie), nr. 20.420/02, 6 mai 2004]. Fără îndoială, adesea este necesar, pentru a se pronunța asupra existenței unei încălcări a drepturilor apărute de Convenție, să se identifice realitatea dincolo de aparențe și de vocabularul folosit (a se vedea, de exemplu, referitor la art. 5 § 1, *Van Droogenbroeck împotriva Belgiei*, 24 iunie 1982, pct. 38, seria A nr. 50).

61. Curtea adaugă că încadrarea juridică sau absența încadrării juridice de către stat a unei situații de fapt nu poate avea o influență decisivă asupra concluziei Curții privind existența unei lipsiri de libertate.

62. Curtea observă că, în cauzele soluționate de Comisie, însuși scopul prezenței persoanelor în sediile de poliție sau faptul că persoanele în cauză nu au cerut voie să iasă a fost considerat decisiv. Astfel, nu au fost considerați lipsiți de libertate copiii care au petrecut două ore la comisariat pentru interogatoriu fără să fie arestați (*X împotriva Republicii Federale Germania*, nr. 8.819/79, decizia din 19 martie 1981), nici reclamantul adus la sediul poliției din considerente umanitare, dar care era liber să se plimbe prin sediu și nu a cerut voie să plece [*Guenat împotriva Elveției* (decizie), nr. 24.722/94, decizia din 10 aprilie 1995]. De asemenea,

faptul că reclamantul nu a avut niciodată intenția de a părăsi palatul de justiție unde asista la o ședință a fost decisiv pentru Comisie (*E.G. Împotriva Austriei*, nr. 22.715/93, decizia din 15 mai 1996). Jurisprudența a evoluat în consecință, din moment ce scopul unei măsuri privative de libertate luate de autorități împotriva unui reclamant nu mai pare decisiv atunci când Curtea trebuie să se pronunțe cu privire la însăși existența unei lipsiri de libertate. Până în prezent, acest scop a fost luat în considerare numai într-un stadiu ulterior al analizei, în vederea examinării compatibilității lipsirii de libertate cu art. 5 § 1 din Convenție (a se vedea *Osyenko împotriva Ucrainei*, nr. 4.634/04, pct. 51 și urm., 9 noiembrie 2010, *Salayev împotriva Azerbaidjanului*, nr. 40.900/05, pct. 41-42, 9 noiembrie 2010, *Iliya Ștefanov împotriva Bulgariei*, nr. 65.755/01, pct. 71, 22 mai 2008, și *Soare și alții împotriva României*, nr. 24.329/02, pct. 234, 22 februarie 2011).

Pe de altă parte, Curtea reamintește jurisprudența sa constantă potrivit căreia art. 5 § 1 se aplică, de asemenea, unei lipsiri de libertate de scurtă durată (*Foka împotriva Turciei*, nr. 28.940/95, pct. 75, 24 iunie 2008).

d) Cu privire la compatibilitatea lipsirii de libertate a reclamantului cu art. 5 § 1 din Convenție

63. Chestiunea care trebuie soluționată este aceea dacă reclamantul a fost lipsit de libertate „potrivit căilor legale” în sensul art. 5 § 1 din Convenție. Termenii „potrivit căilor legale” din această dispoziție fac trimitere, în mod esențial, la legislația națională și consacră obligația de a respecta normele de fond, precum și cele de procedură. Deși le revine, în primul rând, autorităților naționale, în special instanțelor, sarcina de a interpreta și de a aplica dreptul intern, situația este diferită atunci când nerespectarea acestuia poate atrage după sine o încălcare a Convenției. Acesta este cazul, în special, al cauzelor al căror obiect îl constituie art. 5 § 1 din Convenție, iar Curtea trebuie astfel să exercite un anumit control pentru a examina dacă dreptul intern a fost respectat (*Baranowski împotriva Poloniei*, nr. 28.358/95, pct. 50, CEDO 2000-III). Mai exact, este esențial, în materie de lipsire de libertate, ca dreptul intern

să definească clar condițiile de detenție și ca legea să fie previzibilă în aplicarea sa (*Zervudacki împotriva Franței*, nr. 73.947/01, pct. 43, 27 iulie 2006).

64. În dreptul român, există numai două măsuri preventive privative de libertate: reținerea și arestarea preventivă. Pentru a decide una sau alta, este necesar să existe probe sau indicii temeinice că fapta interzisă a fost săvârșită [art. 143 alin. 1 din Codul de procedură penală, *supra*, pct. 58], adică date din care rezultă presupunerea rezonabilă că persoana față de care se efectuează urmărirea penală a săvârșit fapta imputată [art. 143 alin. 3 din Codul de procedură penală, *supra*, pct. 58]. Însă niciuna dintre aceste măsuri nu a fost luată împotriva reclamantului la 16 iulie 2003 înainte de ora 22.

65. Curtea este conștientă de constrângerile unei anchete penale și nu neagă complexitatea procedurii declanșate în speță având de a face cu necesitatea unei strategii unitare puse în aplicare de către un singur procuror și prin intermediul unor acte realizate într-o singură zi, într-o cauză de mare amploare, care implică un număr semnificativ de persoane. De asemenea, nu contestă faptul că corupția constituie un flagel endemic care subminează încrederea cetățenilor în instituții și înțelege că autoritățile naționale trebuie să dea dovadă de fermitate față de persoanele răspunzătoare. Cu toate acestea, combaterea flagelului nu poate justifica, în materie de libertate, recurgerea la acte arbitrare și existența unor zone de non-drept acolo unde există o lipsire de libertate.

.....

.....

În unanimitate,

CURTEA

1. respinge excepția preliminară a Guvernului;

2. hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 1 din Convenție în raport cu lipsirea de libertate a reclamantului în data de 16 iulie 2003, cel puțin de la ora 12 la ora 22;

3. hotărăște că nu a fost încălcat art. 5 § 1 din Convenție în raport cu arestarea preventivă a reclamantului în intervalul 16 iulie, ora 22-18 iulie 2003, ora 22;

4. hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 1

din Convenție în raport cu arestarea preventivă a reclamantului la 25 iulie 2003;

5. hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de 3 luni, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională la rata aplicabilă la data plății:

(i) 8.000 EUR (opt mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit pe această sumă, pentru prejudiciul moral;

(ii) 500 EUR (cinci sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit pe această sumă de către reclamant, pentru cheltuielile de judecată;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu 3 puncte procentuale;

6. respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg, la 23 februarie 2012.

Nicolas Bratza,

președinte

Vincent Berger,

jurist

La prezenta hotărâre se anexează, în conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din regulament, următoarele opinii:

- opinia concordantă a judecătorului Bratza;

- opinia concordantă comună a judecătorilor Costa, Garlicki, Gyulumyan, Myjer, Hirvelä, Malinverni, Vucinic și Raimondi.

N.B.

V.B.

Opinia concordantă a judecătorului Bratza

(Traducere)

1. Sunt pe deplin de acord cu concluziile majorității Curții cu privire la toate aspectele dosarului. Sunt de părere, de asemenea, că lipsirea de libertate a reclamantului în data de 16 iulie 2003 a încălcat art. 5 § 1 din Convenție, cel puțin în intervalul dintre ora prânzului și ora 22.

2. Pot subscrie pe deplin și la raționamentul Curții care a condus la concluzia formulată la pct. 91 și următoarele din hotărâre. Cu toate acestea, mă disociez de aceasta în ceea ce privește dezbaterile privind problema sarcinii probei, la pct. 88- 90, care nu îmi par nici necesare, nici întemeiate, pentru concluzia respectivă.

3. Atunci când i se solicită să cerceteze dacă a existat o lipsire de libertate în sensul art. 5 § 1 din Convenție sau o simplă restrângere a libertății de circulație ce nu face obiectul acestei dispoziții, Curtea cercetează de regulă situația concretă a reclamantului, așa cum reiese din dosar, ținând seama de o serie de criterii, de exemplu tipul, durata, consecințele și modalitățile de aplicare ale măsurii restrictive în cauză. În cadrul acestei examinări, Curtea consideră în general inutilă abordarea chestiunilor care se raportează la standardele de probă și la sarcina probei. Din moment ce faptele în litigiu au fost constatate în procedura desfășurată în fața instanței naționale, numai motive imperioase o pot determina în principiu să se abată de la aceste constatări de fapt, deși nu are nicio obligație față de concluziile juridice ale instanței naționale privind stabilirea chestiunii dacă faptele constituie o lipsire de libertate în sensul art. 5 § 1 din Convenție. Dar dacă, precum în speță, nu a existat o constatare judiciară de acest tip și dacă părțile sunt în dezacord în privința faptelor, Curtea își poate exercita în mod normal controlul printr-o analiză liberă de toate probele aflate la dosar, în special bazându-se pe orice deducție ce se poate obține din faptele recunoscute și din concluziile părților.

4. Guvernul susține, în speță, că reclamantul nu a prezentat dovada faptului că a fost lipsit de libertate, așa cum ar fi trebuit să facă pentru a se putea pretinde victima unei încălcări în sensul art. 34. În hotărâre, Curtea a

respins acest argument, remarcând, în adevăr, că dispozițiile Convenției nu se pretează în toate cazurile la o aplicare strictă a principiului *affirmanti incumbit probatio*. Cu toate acestea, Curtea a adăugat, din contră, că în prezenta speță sarcina probei se inversase în detrimentul guvernului pârât din moment ce reclamantul prezentase indicii *prima fade* concordante, apte să demonstreze că la data faptelor acesta se afla sub controlul exclusiv al autorităților.

5. În ceea ce mă privește, nu consider utilă examinarea acestei cauze în materie de sarcina probei. Sunt extrem de ezitant în privința faptului dacă, în cele din urmă, este vorba de un caz care se pretează inversării sarcinii probei. Cele două tipuri de cauze citate la pct. 89 din hotărâre, în care sarcina probei a fost inversată în detrimentul guvernului pârât - mai precis, cauzele aflate sub incidența art. 2 și 3 din Convenție și referitoare la decese și vătămări corporale survenite în cursul detenției, precum și cele aflate sub incidența art. 5 § 1 din Convenție și referitoare la dispariții de persoane văzute ultima dată în sediul armatei sau poliției unde au fost convocate - sunt la mare distanță de circumstanțele cauzei. În special, deși există motive imperioase pentru a inversa, în detrimentul autorităților, sarcina probei că o persoană care a fost somată oficial să se prezinte la un sediu aflat sub controlul autorităților și nu a fost văzută părăsind de bună voie locul respectiv, asemenea motive nu există în prezenta speță, unde problema care se pune este de a stabili dacă, având în vedere circumstanțele de fapt, reclamantul putea fi considerat ca lipsit de libertate în sensul art. 5 § 1 din Convenție. Simplul fapt, pe care se bazează Curtea în hotărârea sa, că reclamantul din prezenta speță a intrat, în baza unei citații, într-un sediu aflat sub controlul autorităților nu este suficient, în opinia mea, pentru a inversa astfel sarcina probei.

6. În opinia mea, concluzia la care a ajuns majoritatea membrilor Curții în baza dosarului, cum că, oricare ar fi fost situația până la ora 12, reclamantul a fost categoric lipsit de libertate ulterior, ar fi putut și a trebuit să fie desprinsă fără a mai fi necesar să se transfere autorităților române sarcina probei.

Opinia concordantă comună a judecătorilor Costa, Garlicki, Gyulumyan, Myjer, Hirvelä, Malinverni, Vucinic și Raimondi

(Traducere)

1. Deși suntem de acord că a fost încălcat art. 5 § 1 din Convenție în raport cu lipsirea de libertate a reclamantului în data de 16 iulie 2003, considerăm că această lipsire a survenit nu „cel puțin” între orele 12 și 22 (cum se precizează la pct. 2 din dispozitiv și la pct. 100 și 109 din hotărâre), ci „numai” în acest interval.

În ceea ce privește situația reclamantului între orele 9-12, aceasta se interpretează nu ca o lipsire de libertate, ci pur și simplu ca o restrângere a libertății sale de circulație. Ar fi fost de dorit ca Marea Cameră, care este completul de judecată de cel mai înalt rang al Curții, să evite pe cât posibil să lase unele întrebări fără răspuns, ajungând la această concluzie în lumina următoarelor elemente.

2. Într-adevăr, situația reclamantului între orele 9-12 se explica printr-o combinație de obligații rezultate dintr-o citație emisă de un organ de cercetare penală și din conformarea acestuia față de disciplina de tip militar.

3. În primul rând, reclamantul se afla în sediul PNA deoarece fusese somat să se prezinte acolo pentru a da declarații în legătură cu o anchetă penală. Deși este poate adevărat că, odată intrat în sediu, ar fi putut avea probleme dacă ar fi plecat fără permisiune, regimul este același pentru numeroase persoane chemate să dea declarații poliției, parchetului sau instanței. Acestea din urmă sunt obligate să compară și să rămână pe loc cât timp li se ia declarația, ceea ce înseamnă că nu sunt liberi să plece cât timp măsurile de instrucție sunt în curs (a se vedea pct. 90 din hotărâre). Restricția este valabilă nu numai pentru persoanele citate în calitate de „martori”, ci și pentru „învinuiții” (adică persoanele deja acuzate) care nu au fost arestați preventiv. Chiar dacă nimeni nu este împiedicat fizic să plece fără permisiune, legea prevede sancțiuni de natură penală, dar și administrativă, pentru a asigura înfățișarea lor. Se subînțelege - în conformitate cu jurisprudența noastră - că, în

cadrul unei anchete penale, nu numai obligația de a se înfățișa, ci și aceea de a nu pleca înainte de a obține permisiune se interpretează ca restrângeri ale libertății de circulație.

4. În al doilea rând, reclamantul, în calitate sa de polițist, se supunea disciplinei militare. Superiorul ierarhic le ordonase lui și colegilor săi să se prezinte la PNA. Prezența sa la sediul parchetului se explica așadar prin respectul datorat disciplinei la care era obligat. Însăși natura disciplinei militare obligă în unele cazuri subordonatul să se prezinte în locul indicat și să rămână acolo atâta timp cât i s-a ordonat. Aceasta poate prevedea de asemenea sancțiuni, incluzând adoptarea unor măsuri de constrângere fizică, în caz de nerespectare a unui ordin. Asemenea restrângeri ale libertății de circulație sunt inerente funcționarii oricărei formațiuni militare și nu au nimic de a face cu lipsirea de libertate.

Notă :

Este adevărat că procedurile judiciare reprezintă un „duel” între părți, dar nu trebuie uitat faptul că sarcina probei este totuși o chestiune de ordin general, care excede unui simplu litigiu în fața unei instanțe.

De aceea, principiul care stabilește că orice afirmație trebuie demonstrată de cel care o realizează este nu doar cel logic, ci și cel optim în orice situație. Aspectul a fost sesizat indirect în cuprinsul deciziei, în momentul în care Curtea a refuzat să acorde cele 300.000 de euro despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit de polițistul Creangă, aceasta precizând în mod expres că reclamantul nu a prezentat dovezi care să justifice acordarea acestei sume (vezi infra 122).

Fără îndoială că în cursul urmăririi penale organele de urmărire penală adună probe atât în favoarea, cât și în defavoarea învinuitului, dar, în cele din urmă, trimiterea în judecată rezultă că cele în defavoarea acestuia sunt mai relevante, iar concluzia intimă a procurorului derivă din această ipoteză.

În această speță însă, dezbaterile s-au purtat în fața unei alte instanțe, care nu are deloc rol de stabilire a unei pedepse penale. De aceea, aflându-ne în fața unui alt tip de procedură și de stabilire a unei forme de încălcare a normelor

legale, considerăm că principiul general al dovedirii fiecărei afirmații revine fiecărei părți din proces, iar sarcina generală a probei revenindu-i reclamantului.

În materia lipirii de libertate în mod nelegal, considerăm că anumite elemente reținute în opinia concordantă comună a judecătorilor Costa, Garlicki, Gyulumyan, Myjer, Hirvelä, Malinverni, Vucinic și Raimondi au o aplicabilitate mai largă, după cum urmează:

„Deși este poate adevărat că, odată intrat în sediu, ar fi putut avea probleme dacă ar fi plecat fără permisiune, regimul este același pentru numeroase persoane chemate să dea declarații poliției, parchetului sau instanței. Acestea din urmă sunt obligate să compară și să rămână pe loc cât timp li se ia declarația, ceea ce înseamnă că nu sunt liberi să plece cât timp măsurile de instrucție sunt în curs (a se vedea pct. 90 din hotărâre). Restricția este valabilă nu numai pentru persoanele citate în calitate de „martori”, ci și pentru „învinuiții” (adică persoanele deja acuzate) care nu au fost arestați preventiv. Chiar dacă nimeni nu este împiedicat fizic să plece fără permisiune, legea prevede sancțiuni de natură penală, dar și administrativă,

pentru a asigura înfățișarea lor.”

De aceea, considerăm că în absența unei permisiuni de părăsire a sediului organului de urmărire penală, persoanele convocate acolo nu sunt lipsite de libertate în mod nelegal, și nici nu le este împiedicată libertatea de circulație.

Trebuie observat că organul de urmărire penală trebuie să înțeleagă că modalitățile de audiere aplicate unor suspecti pot aduce atingere drepturilor altora, dar și persoanele împotriva cărora există indicii care au săvârșit fapte penale, chiar dacă se bucură de prezumția legală de nevinovăție, nu se bucură de concluzia psihologică a nevinovăției. În plus, este posibil că un singur procuror, într-o speță, să convoace mai mulți învinuiți la audieri la diferite ore, dar acestea să se prelungească în fiecare caz.

Or, aceste depășiri nu lezează deloc drepturile nici unei persoane, deoarece există și o obligație legală de a respecta legile statului, iar în situația în care există indicii de săvârșire a unei fapte penale de către o persoană, ea trebuie să cunoască distincția dintre prezumția de nevinovăție – care subzistă până la pronunțarea unei decizii definitive – și calitatea sa de subiect care nu se mai bucură de prezumția de respectare integrală a cadrului legal în vigoare.